

[4006] – 106

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-108 : Saints of Maharashtra (Optional)
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**

Explain Cakradhara's views on the interrelation among Isvara, Jagat, Devata and Jiva.

OR

Elaborate Jñānesvara's views on the role of jñāna, karma and bhakti with reference to mokṣa.

2. Answer in **500** words : **20**

State and examine Tukārama's concept of santa.

OR

Write an essay on Ramadasa's doctrine of nine-fold bhakti.

3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**

- 1) What is the nature of moksa and the way towards it, according Cakradhara ?
- 2) Discuss Jñānesvara's views on the nature of and interrelation among Vastu, jagat and jīva.
- 3) Explain fully the nature social philosophy of Tukarama.
- 4) State and explain the nature of prapañca and paramārth according Rāmadāsa.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

- 1) Acaraṇadharmā of Cakradhara
- 2) Jñānesvara on ajñānakhaṇḍana
- 3) Tukārāma's concept of Bhakti
- 4) Rāmdāsa's concept of prayatṇa
- 5) Cakradhara's views on pramāṇa
- 6) Rāmdāsa's concept of sāyujya mukti.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
 ईश्वर, जगत्, देवता आणि जीव यांचा परस्पर संबंध यांवरील चक्रधरांची मते स्पष्ट करा.
किंवा
 'मोक्षाच्या संदर्भात ज्ञान, कर्म आणि भक्ती यांची भूमिका' यांवरील ज्ञानेश्वरांची मते विशद करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
 तुकारांमी संत ही संकल्पना सांगून तिचे परीक्षण करा.
किंवा
 रामदासांच्या नवविधाभक्ती सिद्धांतावर निबंध लिहा.
३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या : २०
 १) चक्रधरांच्या मतानुसार मोक्ष आणि मोक्षमार्गाचे स्वरूप काय आहे ?
 २) वस्तू, जगत् आणि जीव यांचा प्रकृती आणि परस्पर संबंध यांवरील ज्ञानेश्वरांची मते चर्चा करा.
 ३) तुकारामांचे सामाजिक तत्त्वज्ञान सविस्तर स्पष्ट करा.
 ४) रामदासांच्या दृष्टिकोनातून प्रपंच आणि परमार्थ यांचे स्वरूप सांगून ते स्पष्ट करा.
४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या : २०
 १) चक्रधरांचा आचरणधर्म
 २) ज्ञानेश्वरांची अज्ञानखण्डना
 ३) तुकारामांची भक्ती संकल्पना
 ४) रामदासांची प्रयत्नाची संकल्पना
 ५) प्रमाणविषयक चक्रधरांची मते
 ६) रामदासांची सायुज्य मुक्तीची संकल्पना.

[4006] – 201

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-201 : Problems in Western Epistemology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**
a) State and discuss Plato's view on knowledge and belief.
- OR
- b) Discuss critically non foundational approach to knowledge.
2. Answer in **500** words : **20**
a) Explain Kant's view of the possibility of synthetic apriori knowledge.
- OR
- b) Critically examine Connotative theory of meaning.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
a) What is Gettier's problem ? Discuss.
b) State and examine correspondence theory of truth.
c) Discuss in detail direct realism.
d) Explain denotative theory of meaning.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
a) Sceptic's approach to knowledge
b) Pragmatic theory of truth
c) Phenomenalism
d) Use theory of meaning
e) Representative realism
f) Rationalist's approach to knowledge.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) ज्ञान आणि मत याविषयीचा प्लेटोचा दृष्टिकोन सांगून त्याची चर्चा करा.
किंवा
ब) ज्ञाना विषयीच्या अ-पायाभूततावादी दृष्टिकोनाची चिकित्सक चर्चा करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) संश्लेषक अनुभवपूर्व ज्ञानाच्या शक्यते विषयीचा कॉटचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अर्थ विषयीच्या उपपत्तीचे चिकित्सक परीक्षण करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
अ) गेटियरची समस्या काय आहे ? चर्चा करा.
ब) सत्यते विषयीची अन्वय उपपत्ती सांगून तिचे परीक्षण करा.
क) प्रत्यक्ष वास्ववादाची सविस्तर चर्चा करा.
ड) अर्थविषयक निर्देशार्थ उपपत्ती स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
अ) ज्ञानाविषयीचा संशयवादी दृष्टिकोन
ब) सत्यताविषयक फल प्रामाण्य उपपत्ती
क) इंद्रियगोचर वाद
ड) सत्यताविषयक उपयोगिता उपपत्ती
इ) प्रातिनिधिक वास्तववाद
फ) ज्ञानविषयीचा बुद्धिवाधांचा दृष्टिकोन.

[4006] – 202

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-202 : Problems in Indian Metaphysics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **500** words : **20**
- A) Explain the Jaina view that sat is both eternal as well as non-eternal.
- OR
- B) Explain fully the Dehatmavada of Carvaka and bring out its criticism by Advaita Vedanata.
2. Write answer in **500** words : **20**
- A) Explain fully the Nyaya-Vaisesika view that the world is a product of atoms and is created by God.
- OR
- B) Discuss the Samkhya arguments for Satkaryavada.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Explain the nature of Dravya according to Vaisesikas.
- 2) What are the characteristics of Purusa according to Samkhya ?
- 3) How is the World an aspect of God according to Ramanuja ?
- 4) What is Vivartavada ?

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Kutasthanitya.
- 2) Manas according to Samkhya.
- 3) Liberation according to Vaisesikas.
- 4) World as Vyavaharika Sat.
- 5) Prativityasamutpada.
- 6) Buddhist concept of Self.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या :

२०

अ) 'सत् हे नित्य आहे व अनित्यही' हया जैन मताचे स्पष्टीकरण करा.

किंवा

ब) चार्वाकांचा देहात्मवाद स्पष्ट करून अद्वैत वेदान्ताची त्यावरील टीका स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या :

२०

अ) 'जग हे अणुंनी बनलेले असून ईश्वरनिर्मित आहे'. हा न्याय-वैशेषिकांचा सिद्धान्त पूर्ण स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सांख्यांनी सत्कार्यवादाच्या समर्थनासाठी केलेल्या युक्तिवादांची चर्चा करा.

३. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत द्या : २०
- १) वैशेषिकांच्या मते द्रव्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - २) सांख्यमतानुसार पुरुषाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?
 - ३) रामानुजांच्या मते जग हे ईश्वराचेच रूप कसे आहे ?
 - ४) विवर्तवाद म्हणजे काय ?
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) कूटस्थनित्य
 - २) सांख्यमतानुसार मनाचे स्वरूप
 - ३) वैशेषिकमतानुसार मोक्षाचे स्वरूप
 - ४) जग-व्यावहारिक सत्
 - ५) प्रतीत्यसमुत्पाद
 - ६) आत्मविषयक बौद्ध संकल्पना.
-

[4006] – 205

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY (New) (Optional)
PH-205 : Gandhian Philosophy
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :* 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Discuss critically Gandhian conception of Truth as God.
OR
b) Explain in detail the status and role of women, according to Gandhi.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) What is the concept of Civil Disobedience ? Explain fully.
OR
b) Explain in detail Tagore-Gandhi controversy on nationalism and modernity.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
i) 'Sarva-dharma-sama-bhava' Explain fully.
ii) Discuss critically Gandhi's approach to Varna, Jati and untouchability.
iii) Write a note on the conception of Satyagraha.
iv) State Gandhi's view on socialism.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
i) Relation between truth and Non-Violence.
ii) The doctrine of Sarvodaya.
iii) The doctrine of Swaraj.
iv) Ambedkar-Gandhi controversy on Varna and Caste.
v) Conception of ideal society
vi) Trusteeship.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 अ) सत्य हेच ईश्वर या गांधींच्या संकल्पनेची चिकित्सक चर्चा करा.
 किंवा
 ब) स्त्रियांचा दर्जा आणि कार्याबाबत गांधींचे मत सविस्तर स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
 अ) सविनय कायदेभंग ही संकल्पना काय आहे ? सविस्तर स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) टागोर-गांधी यांचे राष्ट्रीयत्व व आधुनिकता यांवरील विवाद सविस्तर स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोहोंचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
 i) 'सर्व-धर्म-सम-भाव' सविस्तर स्पष्ट करा.
 ii) गांधींच्या वर्ण, जाती आणि अस्पृश्यता बाबतच्या दृष्टीकोनांवर चिकित्सक चर्चा करा.
 iii) सत्याग्रह संकल्पनेवर टीप लिहा.
 iv) गांधींचे समाजवादाबाबतचे मत सांगा.
४. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी १०० शब्द) : २०
 i) सत्य व अहिंसा यांतील संबंध
 ii) सर्वोदयची संकल्पना
 iii) स्वराज्य सिद्धांत
 iv) आंबेडकर-गांधी यांचे जाति व वर्ण यांवरील विवाद
 v) आदर्श समाजाची संकल्पना
 vi) विश्वस्त वृत्ती.

[4006] – 207

M.A. (Semester – II) Examination, 2011

PHILOSOPHY

PH-207 : Early Wittgenstein (Optional)

(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :* 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

a) State and discuss Russell's and Frege's influence on Wittgenstein.

OR

b) Explain in detail, 'The limits of my language means the limits of my world'.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**

a) Discuss critically the metaphysical status of self and Solipsism according to Wittgenstein.

OR

b) Explain in detail Wittgenstein's conception of Family Resemblance as a response to essentialism.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

i) Explain fully, 'The world is totality of facts'.

ii) Explain in detail the relationship between language and world according to Wittgenstein.

iii) Discuss critically a distinction between Philosophy and Science.

iv) Explain fully, 'Word-object correlation'.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**

i) Theory of 'logical atomism'

ii) Frege's notion of 'sense' – 'reference'

iii) "Words as tools"

iv) Philosophy as an activity

v) Wittgenstein's picture theory of meaning

vi) Status of value propositions.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 ii) उजवीकडील आकडे प्रानांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 iii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iv) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 अ) रसेल व फ्रेगे यांचा विट्गोन्स्टाईन वरील प्रभाव सांगून त्यावर चर्चा करा.
 किंवा
 ब) 'माझ्या भाषेच्या मर्यादा म्हणजे माझ्या जगांच्या मर्यादा' सविस्तर स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
 अ) विट्गोन्स्टाईनच्या मते सत्ताशास्त्रीय-स्वचे स्थान व अहंक्रेदवाद यांवर चिकित्सक चर्चा करा.
 किंवा
 ब) सारतत्ववादाला विट्गोन्स्टाईनने दिलेला प्रतिसाद म्हणून कुलसाम्य संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोहोंचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 i) 'जग म्हणजे तथ्यांची समग्रता' पूर्णतः स्पष्ट करा.
 ii) विट्गोन्स्टाईनच्या मते, भाषा व जग यांतील संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
 iii) तत्वज्ञान व विज्ञान यांतील भेदावर चिकित्सक चर्चा करा.
 iv) 'शब्द-वस्तु सहसंबंध' सविस्तर स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी १०० शब्द) : २०
 i) 'तार्किक अणुवाद'ची उपपत्ती
 ii) फ्रेगेची अर्थ-निर्देश कल्पना
 iii) "शब्द जणू उपकरण' (साधने)
 iv) तत्वज्ञान जणू एक कृती
 v) विट्गोन्स्टाईनची अर्थविषयक चित्र उपपत्ती
 vi) मूल्यविधानांचे स्थान.

[4006] – 303

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-303 : Aesthetics (Western & Indian) (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) All questions carry equal marks.

1. Answer in **500** words : **20**
- a) What is an aesthetic experience ? Explain the role of feeling and imagination in an aesthetic experience.
- OR
- b) Critically examine the view 'art is imitation'.
2. Answer in **500** words : **20**
- a) State and explain Abhinavagupta's theory of *Rasa*.
- OR
- b) What is the essence of poetry ? Discuss w.r.t. the Indian tradition.
3. Write notes on **any two** in **250** words **each** : **20**
- a) Nature of beauty as an aesthetic quality
- b) Distinction between an aesthetic object and an art object
- c) Concept of *Rangasangraha*
- d) Waman's doctrine of *Riti*.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
- a) *Vakrokti*
- b) *Natyadharmi*
- c) Concept of art (Indian Context)
- d) Cultural Relativism
- e) Concept of medium
- f) Aesthetic attitude.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
 २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 अ) सौंदर्यानुभव म्हणजे काय ? भावना आणि कल्पना यांचे सौंदर्यानुभवातील कार्य स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) 'कला म्हणजे अनुकरण' ह्या विचाराचे चिकित्सक परीक्षण करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
 अ) अभिनवगुप्तांची रस उपपत्ती मांडून ती स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) काव्याचे सारतत्व काय आहे ? भारतीय परंपरेच्या संदर्भात चर्चा करा.
३. कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी २५० शब्दांत टीपा लिहा : २०
 अ) एक सौंदर्यात्मक गुण म्हणून सौंदर्याचे स्वरूप
 ब) सौंदर्यवस्तु व कलावस्तु यांमधील भेद
 क) 'रंगसंग्रह' संकल्पना
 ड) वामनांची 'रीति' संकल्पना.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०
 अ) वक्रोक्ति
 ब) नाट्यधर्मी
 क) कलेची संकल्पना (भारतीय संदर्भात)
 ड) सांस्कृतिक सापेक्षतावाद
 इ) माध्यमाची संकल्पना
 फ) सौंदर्यवृत्ती.

[4006] – 306

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-306 : Phenomenology (Optional)
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Explain in detail Martin Heidegger views on Zeug v/s Descartes dualistic attitude to the world.
- OR
- b) Discuss Merleau Ponty's views on disembodied existence.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Explain fully Husserl's phenomenological method.
- OR
- b) Discuss in detail transcendental ego and problem of solipsism.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- i) Psychologism and historicism.
- ii) Husserl on the search for intersubjectivity and *Lebenswelt*.
- iii) Heidegger's views on phenomenology as revelation of what shows itself rather than method.
- iv) 'Perception as immanent and transcendent'.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
- i) Phenomenology as a rigorous science
- ii) Epoche
- iii) An illustration of phenomenological ontology
- iv) Intentionality as active perception
- v) Merleau Ponty on perception as pre-reflective lived experience
- vi) Critique of naturalism.

[4006] – 307

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH-307 : History and Philosophy of Science
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- Instructions:* 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words : **20**
a) State and discuss Aristotle's critique of his predecessors.
OR
b) State and discuss Hume's views on causation.
2. Answer in **500** words : **20**
a) State and discuss the nature of Copernican revolution.
OR
b) State and discuss the concept of paradigm.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
a) Explain Darwin's theory of evolution.
b) Bring out Vienna circle's importance in philosophy of science.
c) Explain Bacon's idols.
d) I-S model of explanation.

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- a) Democritus atomism.
- b) Hume's critique of induction.
- c) Scientific revolution.
- d) Falsifiability as a criterion of demarcation.
- e) Kant on possibility of scientific knowledge.
- f) Mill on the definition of cause.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 - २) उजवीकडील आंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. उत्तर ५०० शब्दात लिहा.

२०

- a) ऑरिस्टॉटलने आपल्या पूर्वसुरींवर केलेली समीक्षा लिहा आणि त्यावर चर्चा करा.

किंवा

- b) हयुमचे कारण विषयक विचार मांडा आणि चर्चा करा.

२. उत्तर ५०० शब्दात लिहा.

२०

- a) कोपरिकन क्रांतीचे स्वरूप सांगून त्यावर चर्चा करा.

किंवा

- b) प्रमाणकाची संकल्पना सांगून त्यावर चर्चा करा.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- डार्विनची उत्क्रांतीची उपपत्ती स्पष्ट करा.
 - व्हिएन्ना सर्कलचे विज्ञानाच्या तत्त्वज्ञानातील महत्व विशद करा.
 - बेकनची प्रतिमा स्पष्ट करा.
 - स्पष्टीकरणाचे आय्-एस् प्ररूप स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा : २०
- डेमॉक्रिटसचा अणुवाद.
 - हयुमची विगमतावरील टीका.
 - वैज्ञानिक क्रांती.
 - बाधकक्षमता हा विलगीकरणाचा निकष आहे.
 - वैज्ञानिक ज्ञानाच्या शक्यते विषयक कांटचे विचार.
 - मिलने सांगितलेली कारणाची व्याख्या.
-

[4006] – 403

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-403 : Existentialism (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) All questions carry equal marks.

1. Answer in **500** words : **20**
a) Discuss the existentialist views in the literature of Camus and Dostoevsky.
OR
b) Discuss Heidegger's views on fundamental ontology of Dasein.
2. Answer in **500** words : **20**
a) Discuss Sartre's views on being and nothingness.
OR
b) Discuss Gabriel Marcel's concept of being and having.
3. Write notes on **any two** in **250** words **each** : **20**
a) Kierkegaard's views on truth as subjectivity.
b) Work of art as the happening of truth according to Heidegger.
c) Marcel on spiritual function of music.
d) Sartre on being-for-itself.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
a) Sartre on Bad faith
b) Nietzsche on Anti-Christ
c) Heidegger on Authentic Existence
d) Being and Having
e) Nietzsche on Apollinian Beauty
f) Art as indirect communication according to Kierkegaard.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्नांची उत्तरे लिहीणे अनिवार्य आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 अ) कॅमस् आणि डोस्टोएव्हस्काय यांच्या वाङ्मयातील अस्तित्ववादा विचारांवर चर्चा करा.
 किंवा
 ब) हायडेगरच्या डझाइनच्या मूलभूत सत्ताशास्त्रविषयक विचारांवर चर्चा करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 अ) सार्त्रच्या अस्तित्व आणि नास्तित्वावर चर्चा करा.
 किंवा
 ब) गॉब्रिएल मार्सलच्या अस्तित्व आणि ज्वल असणे या संकल्पनांवर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी दोहोंवर २५० शब्दांत टीपा लिहा : २०
 अ) 'सत्यहे ज्ञातृसापेक्ष असते' या विषयीचे किर्केगार्डचे विचार
 ब) 'कलावस्तु ही सत्याचे धडणे असते' यावर हायडेगार यांचे विचार
 क) मार्सलच्यामते संगीताचे आध्यात्मिक कार्य
 ड) सार्त्रच्यामते स्वहेतुक सत्ता.
४. खालीलपैकी चारवर १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
 अ) सार्त्रच्यामते अपश्रद्धा
 ब) निटशेच्यामते क्रिस्टविरोध
 क) हायडेगरच्या मते अस्सल अस्तित्व (authentic existence)
 ड) अस्तित्व आणि बालगणे (Being and having)
 इ) निटशेच्यामते अपोलियन सौंदर्य
 फ) किर्केगार्डच्यामते कला म्हणजे अप्रत्यक्ष संप्रेषण.

[4006] – 101

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-101 : Problems in Western Metaphysics (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: i) Attempt **all** questions.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Answer in **500** words : **20**
- a) Critically examine Descarte's dualism.
- OR
- b) What is the problem of universals ? Discuss Wittgenstein's notion of family resemblance.
2. Answer in **500** words : **20**
- a) Elaborately explain Aristotle's concept of substance.
- OR
- b) Discuss Aristotle's notion of causality.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- a) Examine critically Hume's views on self.
- b) Explain Locke's representative realism.
- c) State and explain Leibniz's Monadology.
- d) Discuss Kant's views on causality.

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- a) Berkeley's view of substance.
- b) Spinoza's monism.
- c) Conceptualism.
- d) Heraclitus' views on the problem of being and becoming.
- e) Plato's notion of self.
- f) Primary and secondary qualities.

**मराठी रूपांतर
पश्चिमात्य सत्तामीमांसेतील समस्या**

- सूचना:** i) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

अ) देकार्तच्या द्वैतवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

ब) सामान्या बाबतची समस्या काय आहे ? विट्गोन्स्टाइनच्या कुलसाम्य या कल्पनेची चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

अ) ऑरिस्टॉटलची द्रव्यविषयक संकल्पना विस्ताराने स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ऑरिस्टॉटलच्या कारणते विषयक कल्पनेची चर्चा करा.

३. कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- अ) आत्म्याविषयीच्या ह्यूमच्या मतांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- ब) लॉकचा प्रातिनिधिक वास्तववाद स्पष्ट करा.
- क) लइब्निझचा चिदणुवाद सांगून स्पष्ट करा.
- ड) कांटच्या कारणते विषयीच्या मतांची चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- अ) बर्कलिचा द्रव्यविषयक दृष्टिकोन.
- ब) स्पिनोझाचा एकतत्त्ववाद.
- क) संकल्पनावाद.
- ड) सत् आणि भव विषयीच्या समस्ये बाबत हेराक्लिटसची मते.
- इ) प्लेटोची आत्मा विषयक कल्पना.
- फ) प्राथमिक आणि दुय्यम गुणधर्म.

[4006] – 102

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY (New)
PH - 102 : Problems in Indian Epistemology
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**

Elaborate fully Buddhists views on pramana vyavastha and pramana samplava.

OR

Explain fully the nature and kinds of pratyaksa according to Nyaya.

2. Answer in **500** words. **20**

Explain the nature of anumana, vyapti according to Buddhism.

OR

Critically discuss Nyaya's views on pramanya and apramanya of cognition.

3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**

1) Discuss purvamimamsa's approach to nature and classification of pramana.

2) Discuss fully Samkhya theory of error. (khyativada)

3) Explain fully the nature and kinds of sadhetu according to nyaya.

4) Explain fully Nyaya and Vedanta's views on reducibility of arthapatti and anupalbdhi pramana.

4. Write notes on **any four** in **100** words each : **20**

1) Nyaya classification of pramanas

2) Asatkhyati

3) Jaina concept of sadhetu

4) Sakaratva of cognition

5) Upamana pramana

6) Buddhists' definition of pratyaksa.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
 बौद्धांच्या प्रमाणव्यवस्था व प्रमाणसंल्पव या विषयीच्या दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
 किंवा
 न्यायदर्शनानुसार प्रत्यक्षाचे स्वरूप व त्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०
 बौद्ध मतानुसार अनुमान आणि व्याप्ती यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 किंवा
 ज्ञानाच्या प्रामाण्य आणि अप्रामाण्यविषयीच्या न्याय दर्शनाच्या मतांची चिकित्सक चर्चा करा.
३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या. २०
 १) पूर्वमीमांसा दर्शनानुसार ज्ञानाचे स्वरूप आणि त्याचे वर्गीकरण यांची चर्चा करा.
 २) बौद्धांच्या ख्यातिवादाची सविस्तर चर्चा करा.
 ३) न्यायदर्शनानुसार सद्हेतूचे स्वरूप व प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
 ४) न्याय आणि वेदान्त दर्शनांनुसार अर्थापत्ती आणि अनुपलब्धि या प्रमाणांचा इतर प्रमाणात समावेश होऊ शकतो का हे सविस्तर स्पष्ट करा.
४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या. २०
 १) न्यायाचे प्रमाणांचे वर्गीकरण
 २) असत्ख्याति
 ३) जैनांची सद्हेतूची संकल्पना
 ४) ज्ञानाची साकारत्व
 ५) उपमान प्रमाण
 ६) बौद्धांची प्रत्यक्षाची व्याख्या.

[4006] – 103

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 103 : Plato (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) Attempt all questions.
ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**
- a) 'Can virtue be taught ?' Discuss Plato's response to this question. (Dialogue Meno).
- OR
- b) State and discuss Plato's criticism of the definition of knowledge as perception.
2. Answer in **500** words : **20**
- a) Critically discuss Parmenides' response to Plato's theory of forms.
- OR
- b) What according to Plato is the role of a philosopher ? Explain (Dialogue Republic).
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- a) Discuss definitions of virtue stated by Meno.
- b) State and explain the analogy of the aviary of birds.
- c) State Parmenides' view regarding the problem of one and many.
- d) Bring out the relevance of Plato's view of art as imitation.
4. Answer **any four** in **100** words **each** : **20**
- a) Analogy of sun.
- b) Method of dialogue.
- c) Socrates' role as intellectual midwife.
- d) The laws of thought.
- e) Distinction between opinion and knowledge.
- f) Recollection theory of knowledge.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) 'मूल्याचे / सद्गुणाचे शिक्षण देता येऊ शकते का ?' या प्रश्नावरील प्लेटोच्या प्रतिसाहाची चर्चा करा.
 (संवाद मिनो).
- किंवा**
- ब) ज्ञान म्हणजे इंद्रियानुभव या व्याख्येवरील प्लेटोची टीका सांगून तिची चर्चा करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) प्लेटोच्या आकाराच्या उपपत्तीवरील पारमिनाईड्सच्या प्रतिसादाची चिकित्सक चर्चा करा.
- किंवा**
- ब) प्लेटोच्या मतानुसार तत्त्वचिंतकाची भूमिका काय आहे ? स्पष्ट करा (संवाद – रिपब्लिक).
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
- अ) मिनोने सांगितलेल्या सद्गुणाच्या व्याख्यांची चर्चा करा.
 ब) पक्षी घराचा दृष्टांत सांगा आणि स्पष्ट करा.
 क) एक आणि अनेकाबाबतांच्या समस्येबदलचा पारमिनाईड्सचा दृष्टिकोन सांगा.
 ड) कला म्हणजे अनुकरण या प्लेटोच्या दृष्टिकोनाची प्रस्तुतता विशद करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- अ) सूर्याचा दृष्टांत
 ब) संवाद पद्धती
 क) सॉक्रेटिसची बौद्धिक सुईप म्हणून भूमिका.
 ड) विचारांचे नियम.
 इ) मत आणि ज्ञान यांतील भेद.
 फ) ज्ञाना विषयीची अनुस्मरण उपपत्ती.

[4006] – 104

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY
Early Buddhism (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words. **20**
Elaborate fully the role of faith, experience and reason in Buddha's teaching.
OR
Explain in brief the nature of four noble truths.
2. Answer in **500** words. **20**
What is Nirvāṇa? Explain the nature of four stages towards Nirvāṇa.
OR
Explain fully the nature of Aṣṭāṅgika Marga.
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
1) Explain in brief vedic tradition and Buddha's response to it.
2) Elaborate the nature of Trilakṣaṇa.
3) Compare - Sopadiseṣa and Nirupādiseṣa and Sadeha and Videha Mukti.
4) Explain nature and types of meditation (samādhi) according to Buddhism.
4. Write notes on **any four** in **150** words each. **20**
1) Avyākṛta Praṣṅas
2) Trṣṇā
3) Pratityasamutpāda
4) Nirvāṇa and Vaiseṣikas concept of mukti
5) Brahmā vihara
6) Vipassanā.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

बुद्धाच्या शिकवणुकीतील श्रद्धा, अनुभव (experience) आणि बुद्धी (reason) यांची भूमिका सविस्तार विशद करा.

किंवा

चार आर्य सत्यांचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

निर्वाण म्हणजे काय ? निर्वाणाप्रत जणांच्या चार अवस्थांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

अष्टांगमार्गाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही दोनांची २५० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

१) वैदिक परंपरेचे स्वरूप थोडक्यात सांगून बुद्धाची त्या परंपरेला असलेली प्रतिक्रिया स्पष्ट करा.

२) त्रिलक्षणांचे स्वरूप विशद करा.

३) सोपाधिशेष व निरूपाधिशेष आणि सदेहमुक्ती व विदेहमुक्तीची तुलना करा.

४) बौद्ध तत्वज्ञानानुसार समाधिचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.

४. प्रत्येकी १५० शब्दात कोणत्याही चारांवर टीपा द्या.

२०

- १) अव्यक्त प्रश्न
- २) तृष्णा
- ३) प्रतीत्यसमुत्पाद
- ४) निर्वाण आणि वैशेषिकांची मुक्तीची संकल्पना
- ५) ब्रह्मविहार
- ६) विपस्सना.

[4006] – 105

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PH – 104 : PHILOSOPHY : Buddhism
(Optional) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- Instructions :* 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Is Buddhism a religion ?
b) What are Akushala Mulas ? Bring out their relation with suffering.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Explain the nature of Madhyamapratipada and bring out its importance in Buddhism.
b) Explain the nature and kinds of Vijnanas according to Vijnanavadins.
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
- a) Buddha's response to ritualism – explain.
b) Explain the kinds of suffering.
c) What is Vipassana ? Discuss.
d) What is the nature of Avidya ? Explain.
4. Write notes on **any four** in **100** words : **20**
- a) The nature of faith in Buddhism
b) Avyakrit Prashnas
c) Satipatthana
d) Sautrantika's Sravastivada
e) Kushala Mula
f) Satkayadrishti.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एक प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : २०
- अ) बौद्ध धर्म हा धर्म आहे का ? चर्चा करा.
 ब) अकुशल मूल म्हणजे काय ? त्याचा दुःखाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : २०
- अ) मध्यमा प्रतिपदचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याचे बौद्धधर्मातील महत्त्व सांगा.
 ब) विज्ञानवाद्याच्या मतानुसार विज्ञानाचे स्वरूप आणि प्रकार सांगा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे २५० शब्दात उत्तर लिहा : २०
- अ) गौतमबुद्धांची कर्मकांडाला असलेली प्रतिक्रिया स्पष्ट करा.
 ब) दुःखाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 क) विपश्यना म्हणजे काय ? चर्चा करा.
 ड) अविद्येचे स्वरूप स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : २०
- अ) बौद्धधर्मातील श्रद्धेचे स्वरूप
 ब) अव्याकृत प्रश्न
 क) सतिपट्टान
 ड) सौत्रांतिकांचा स्रकास्तिवाद
 इ) कुशल मूल
 फ) सत्काय दृष्टी.

[4006] – 107

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 105 : Traditional and Propositional Logic (Optional)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**

“Logic is a formal science”. Explain fully.

OR

a) What is syllogism ? Explain the rules of syllogism regarding the quantity of propositions. **15**

b) What is education ? Distinguish between Immediate and Mediate Inferences. **5**

2. a) Distinguish between simple and compound propositions. **5**

b) Decide with the help of truth-tables, shorter truth tables or truth-trees whether following are tautologies , contradictories or contingencies. (**any three**). **15**

i) $[(p \vee \sim q) \cdot \sim p] \supset \sim q$ ii) $(p \supset \sim q) \equiv \sim (\sim q \vee \sim p)$

iii) $[(p \supset q) \cdot (q \supset p)] \supset (r \supset p)$ iv) $(\sim r \supset \sim p) \cdot (p \equiv q)$

v) $(\sim q \vee p) \supset (p \cdot q)$

OR

a) What is conditional proof ? **5**

b) Prove the invalidity of following (**any three**) : **15**

i) $(J \vee K) \supset \sim L$ ii) $A \supset \sim B$ iii) $(\sim V \supset W) \cdot (X \supset W)$

$\sim L / \therefore \sim J$

$\sim C \cdot \sim A$

$\sim (\sim X \cdot V) / \therefore \sim W$

$\therefore \sim C \supset \sim B$

iv) $E \vee (F \cdot G)$
 $\therefore \sim E \vee \sim G$

v) $T \supset U$
 $T \supset V$

$\therefore \sim T \supset (U \cdot V)$

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following :

20

- 1) What is meant by figures and moods of syllogism ? Explain the special rules of any one figure and state its valid moods.
- 2) Distinguish between Truth and Validity.
- 3) Convert and obvert the following (**any five**) :
 - a) All plants are useful.
 - b) Some teachers are not scientists.
 - c) No bats are birds.
 - d) Every metal is an element.
 - e) Triangles are three sided figures.
 - f) Many students are present.
- 4) Prove the validity of the following with help of direct proof, conditional proof or indirect proof. (**any two**)

i) $\sim (K.L)$ $K \supset L$ $\therefore \sim K$	ii) $(T \supset U).(T \supset V)$ T $\therefore U \vee V$	iii) $D \supset E$ $D.F$ $\therefore E$
---	---	---

iv) $(Z \supset A) \supset (B.C)$ $Z \supset A$ $\therefore Z \supset (B.C)$	v) $(W \vee X) \supset Y$ W $\therefore Y$
--	--

4. Write notes on **any four** of following :

20

- 1) Distribution of Terms
- 2) General Rules of syllogism
- 3) Characteristics of an effective decision procedure
- 4) Indirect proof
- 5) Contradictory opposition
- 6) Traditional classification of propositions.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : 20

तर्कशास्त्र हे आकारिक शास्त्र आहे, सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

अ) संविधान म्हणजे काय ? संविधानाचे विधानांच्या गुणविषयक नियम स्पष्ट करा. 15

ब) उत्कर्षण म्हणजे काय ? अव्यवहित आणि व्यवहित अनुमानातील फरक स्पष्ट करा. 5

२. अ) सरळ आणि मिश्र विधानातील फरक स्पष्ट करा. 5

ब) सत्यता कोष्टक, लघुसत्यता कोष्टक किंवा सत्यता वृक्षाच्या सहाय्याने पुढील विधानबंध सर्वतः सत्य सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिक तथा सत्यासत्य आहेत का ते ठरवा (कोणतेही तीन). 15

i) $[(p \vee \sim q) \cdot \sim p] \supset \sim q$ ii) $(p \supset \sim q) \equiv \sim (\sim q \vee \sim p)$

iii) $[(p \supset q) \cdot (q \supset p)] \supset (r \supset p)$ iv) $(\sim r \supset \sim p) \cdot (p \equiv q)$

v) $(\sim q \vee p) \supset (p \cdot q)$

किंवा

अ) सोपाधिक सिद्धता म्हणजे काय ? 5

ब) पुढील युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा. 15

i) $(J \vee K) \supset \sim L$ ii) $A \supset \sim B$ iii) $(\sim V \supset W) \cdot (X \supset W)$

$\sim L / \therefore \sim J$

$\sim C \cdot \sim A$

$\sim (\sim X \cdot V) / \therefore \sim W$

$\therefore \sim C \supset \sim B$

iv) $E \vee (F \cdot G)$

v) $T \supset U$

$\therefore \sim E \vee \sim G$

$T \supset V$

$\therefore \sim T \supset (U \cdot V)$

३. पुढीलपैकी कोणत्याही दोनांची उत्तरे लिहा.

20

- १) संविधानाची आकृती व प्रकार म्हणजे काय ? कोणत्याही एका आकृतिचे विशेष नियम स्पष्ट करा आणि तिचे युक्त प्रकार (mods) लिहा.
- २) सत्यता आणि युक्ततेतील फरक स्पष्ट करा.
- ३) पुढील विधानांचे परिवर्तन आणि प्रतिवर्तन करा (कोणतीही पाच)
 - अ) सर्व झाडे उपयुक्त असतात
 - ब) काही शिक्षक वैज्ञानिक नसतात
 - क) एकही वटवाधूळ पक्षी नसते
 - ड) प्रत्येक धातू मूळ द्रव्य असते
 - इ) त्रिकोण हे तीन बाजू असलेल्या आकृती असतात
 - फ) बरेचसे विद्यार्थी उपस्थित होते.
- ४) पुढील युक्तिवादांची युक्तता प्रत्यक्ष, सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीच्या सहाय्याने सिद्ध करा (कोणतेही दोन)

i) $\sim (K.L)$	ii) $(T \supset U).(T \supset V)$	iii) $D \supset E$
$K \supset L$	T	$D.F$
$\therefore \sim K$	$\therefore U \vee V$	$\therefore E$

iv) $(Z \supset A) \supset (B.C)$	v) $(W \vee X) \supset Y$
$Z \supset A$	W
$\therefore Z \supset (B.C)$	$\therefore Y$

४. पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा द्या.

20

- १) पदांचे वितरण
- २) संविधानाचे सामान्य नियम
- ३) परिणामकारक निर्णय पद्धतीची वैशिष्ट्ये
- ४) अप्रत्यक्ष सिद्धता
- ५) व्याघात विरोध
- ६) विधानांचे पारंपरिक वर्गीकरण.

[4006] – 108

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH-106 : Analytic Philosophy : (Early Phase)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt all questions.

2) Figures to the right indicate full marks.

3) All questions carry equal marks.

1 Answer in **500** words : **20**

a) State and examine Russell's theory of definite description.

OR

b) Bring out the significance of Moore's defence of common-sense.

2. Answer in **500** words : **20**

a) State and discuss Wittgenstein's picture theory of meaning.

OR

b) What are systematically misleading expressions according to Ryle ? Bring out their significance for the philosophical analysis.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

a) 'Philosophy has taken a linguistic turn at the beginning of the 20th century'. Discuss.

b) Explain the distinguishing features of Moore's method of analysis.

c) Discuss the positivist contention that metaphysics is meaningless.

d) State and discuss Strawson's views on Russell's theory of descriptions

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- Frege's analysis of, 'The morning star is the evening star.'
- Russell's distribution between logical form and grammatical form.'
- Wittgenstein's notion of philosophy as a critique of language.
- Moore's distinction between content of consciousness and object of consciousness.
- Distinction between strong and weak sense of verifiability.
- Ryle's view of philosophy.

मराठी रुपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

अ) रसेल यांची निश्चितवर्णनाची उपपत्ती सांगून तिचे परीक्षण करा.

किंवा

ब) मूरने सर्व साधारण मताच्या केलेल्या समर्थनाचे महत्त्व विशद करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

अ) विटगेन्स्टाईनची अर्थविषयक चित्रउपपत्ती सांगून तिची चर्चा करा.

किंवा

ब) राईलच्या मतानुसार पद्धतशीर पणे दिशा भूल करणाऱ्या पदरचना म्हणजे काय ? तात्त्विक विश्लेषणाच्या संदर्भात त्यांचे महत्त्व विशद करा.

३. कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- अ) '२० व्या शतकाच्या प्रारंभी तत्त्वज्ञानाने भाषिक वळण घेतले आहे.' चर्चा करा.
ब) मूरच्या विश्लेषण पद्धतीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) सत्तामीमांसा अर्थशून्य आहे या प्रत्यक्षार्थ वाद्यांच्या दाव्याची चर्चा करा.
ड) रसेलच्या वर्णनाच्या उपपत्ती वरील स्ट्रासनचे विचार सांगून त्यांची चर्चा करा.
४. कोणत्याही चारांवर १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- अ) 'प्रभाततारा म्हणजेच सायंतारा' याचे फ्रेगने केलेले विश्लेषण.
ब) तार्किक आकार आणि व्याकरणीय आकारयांत रसेलने केलेल भेद.
क) विट्गेन्स्टाईनची तत्त्वज्ञान म्हणजे भाषेची समीक्षाही कल्पना.
ड) मूरने जाणीवेचा आशय आणि जाणीवेचा विषय यांत केलेल भेद.
इ) प्रत्यंतर क्षमतेच्या सबल आणि दुर्बल अर्थातील भेद.
फ) राईलचा तत्त्वज्ञान विषयक दृष्टिकोन.

[4006] – 109

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 108 : Philosophy of Religion
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt in **500** words : **20**

Explain the nature of philosophy of religion and its relation to religion.

OR

Explain fully Marxian critique of religion.

2. Answer in **500** words : **20**

State the examine the ontological argument for the existance of God.

OR

Discuss the problem of evil.

3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**

1) Explain the nature of observer in science and religion.

2) Explain the doctrine of Karma. Does it imply fatalism.

3) Elaborate inter-relationship between religion and morality.

4) Explain the teleological argument for existance of God.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Religion as a social Projection.

2) Religious experience.

3) Methods of religious inquiry.

4) Divine Grace.

5) Universal Religion.

6) Religious faith and reason.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करून धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचा धर्माशी संबंध स्पष्ट करा.
किंवा
मार्क्स यांनी धर्माची केलेली चिकित्सेची चर्चा करा.
२. ईश्वराच्या अस्तित्वाच्या सिद्धीचा सत्ताशास्त्रीय युक्तिवाद सांगून त्याचे परीक्षण करा. २०
किंवा
दुरिताच्या समस्येची चर्चा करा.
३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या : २०
१) विज्ञान आणि धर्म यातील निरीक्षकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
२) कर्मसिद्धान्त स्पष्ट करा. कर्मसिद्धांतातून नियतवाद निष्पन्न होतो का याची चर्चा करा.
३) धर्म आणि नीती यांतील परस्पर संबंध विशद करा.
४) ईश्वराच्या अस्तित्वाच्या सिद्धीचा प्रयोजनवादी युक्तिवाद स्पष्ट करा.
४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या: २०
१) धर्म: एक सामाजिक प्रक्षेपण
२) धार्मिक अनुभव
३) धार्मिक संशोधनाच्या पद्धती
४) ईश्वरी / दैवी कृपा
५) विश्वधर्म
६) धर्मांमधील श्रद्धा आणि विवेक / तर्क.

[4006] – 110

M.A. (Semester – I) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 107 : Sāṃkhya
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt *all* questions.
2) Figures to the *right* indicate *full* marks.
3) *All* questions carry *equal* marks.

1. Answer in **500** words : **20**

A) Bring out the place of Sāṃkhya in Gita.

OR

B) Explain the Sāṃkhya arguments in support of Satkāryavāda .

2. Answer in **500** words : **20**

A) Bring out the role of Puruṣa and Prakṛti in Sāṃkhya evolution.

OR

B) Examine the place of Isvara in Sāṃkhya . Is it right to brand Sāṃkhya as Atheist ?

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

1) What are the Sāṃkhya arguments for Prakṛti ?

2) How does Puruṣa get into bondage ?

3) What is Pratyaya Sarga ?

4) What is Andha-Pangu Nyaya ?

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Classification of the 25 tattvas
- 2) Dissolution.
- 3) Mahabhutas.
- 4) Sattva Guna.
- 5) Purusabahutva.
- 6) Liberation.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
 २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शावितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

अ) सांख्य दर्शनांचे भगवद्गीतेमधील स्थान स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सांख्यांचे सत्कार्यवादाच्या समर्थनासाठीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

अ) सांख्यांच्या उत्क्रांती प्रक्रियेतील पुरुष आणि प्रकृती यांच्या भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सांख्य दर्शनातील ईश्वराच्या स्थानाचे परीक्षण करा. सांख्य हे निरीश्वरवादी आहेत असे म्हणणे सयुक्तिक आहे का ?

३. कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) सांख्यांचे प्रकृतीच्या समर्थनार्थ केलेले युक्तिवाद कोणते ?
 - २) पुरुष बद्ध कसा होतो ?
 - ३) प्रत्यय सर्ग म्हणजे काय ?
 - ४) अंध-पंगु न्याय म्हणजे काय ?
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०
- १) २५ तत्त्वांचे वर्गीकरण.
 - २) विसर्ग.
 - ३) महाभूते.
 - ४) सत्त्वगुण.
 - ५) पुरुषबहुत्व.
 - ६) मोक्ष.
-

[4006] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 203 : Descartes (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max.Marks : 80

- N.B. : i) Attempt **all** questions.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.
iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words :
 - a) Elaborately discuss Descarte's contribution as a father of modern philosophy. **20**
OR
 - b) Explain and examine Descarte's method of doubt. **20**
2. Answer in **500** words :
 - a) Critically examine Descarte's arguments for the existence of God. **20**
OR
 - b) Discuss Descarte's notion of substance. Distinguish between corporeal and incorporeal substances. **20**
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - a) Discuss Descarte's notion of scientific method.
 - b) What does Descartes mean by clear and distinct ideas ? Explain.
 - c) State and examine Descarte's views on perception.
 - d) State and explain mind-body interactionism.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - a) Epistemological shift
 - b) Doctrine of innate ideas
 - c) Charge of circularity
 - d) Rules for the direction of mind
 - e) Primacy of subject
 - f) Descarte's on possibility of error.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) आधुनिक तत्वज्ञानाचा जनक म्हणून देकार्तच्या योगदानाची सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
- ब) देकार्तची संशय पद्धती स्पष्ट करून तिचे परीक्षण करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठी देकार्तने दिलेल्या युक्तिवादांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
किंवा
- ब) देकार्तने मांडलेल्या द्रव्यकल्पनेची चर्चा करा. मूर्त आणि अमूर्त द्रव्य यांतील भेद सांगा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
- अ) देकार्तच्या वैज्ञानिक पद्धतीविषयीच्या कल्पनेची चर्चा करा.
ब) देकार्तच्या मतानुसार स्वच्छ आणि स्पष्ट कल्पना म्हणजे काय ? स्पष्ट करा.
क) इंद्रियानुभवाबाबतची देकार्तची मते सांगून त्यांचे परीक्षण करा.
ड) शरीर-मन आंतरक्रियावाद सांगा आणि स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- अ) ज्ञानमीमांसीय कलाटणी
ब) उपजन कल्पनांचा सिद्धांत
क) चक्राकारितेचा आक्षेप
ड) मनाला मार्गदर्शन करणारे नियम
इ) ज्ञात्याची (विषयी) प्राथमिकता
फ) प्रमादाच्या शक्यते विषयी देकार्तचे मत.

[4006] – 204

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 204 : Advaita Vedānta (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in detail **any one** of the following (**500** words) : **20**
 - a) Explain Visva, Taijasa and Praja as unity of knower.
 - b) Discuss Gaudapada's criticism on Satkaryavada and Asatkaryavada.
2. Answer in detail **any one** of the following (**500** words) : **20**
 - a) Explain the nature of Brhamajijnasa and Dharmajijnasa.
 - b) Elaborate the nature of Tatasthalksana and Svarupalaksana of Brahman.
3. Write essays **any two** of the following (**250** words) : **20**
 - a) Waking state of experience.
 - b) Ajativada.
 - c) Shankar on Jagat.
 - d) Shankar's criticism on Samkhya.
4. Write notes of **any two** of the following (**100** words) : **20**
 - a) Turiya as non-dual reality.
 - b) Asparsayoga.
 - c) Shankar on Moksa.
 - d) Deep sleep.
 - e) Shankar's criticism on Vaishesika.
 - f) Pravarva as symbol of Brahman.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
- १) ज्ञात्याची एकात्मता म्हणून विश्व, तैजस आणि प्राज्ञ यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- किंवा
- २) गौडपादांची सत्कार्यवाद आणि असत्कार्यवादावरील टीकेवर चर्चा करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
- १) ब्रह्मजिज्ञासा आणि धर्मजिज्ञासा यांचे स्वरूप सांगा.
- किंवा
- २) ब्रह्मन्चे स्वरूपलक्षण आणि तटस्थलक्षण स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोनवर निबंध लिहा : २०
- १) जागृत अवस्था.
२) अजातिवाद.
३) शंकराचार्यांची जगत संकल्पना.
४) शंकराचार्यांची सांख्यावरील टीका.
४. कोणत्याही दोहोवर टीपा लिहा (१०० शब्द) : २०
- १) तुरीय.
२) अस्पर्शयोग.
३) शंकराचार्यांची मोक्षविषयक संकल्पना.
४) सुषुप्ति.
५) शंकराचार्यांची वैशेषिकांवरील टीका.
६) ब्रह्मन्चे प्रतिक म्हणून ओंकाराचे स्वरूप.

[4006] – 206

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 206 : Predicate Logic, Relational Logic and Axiomatics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**

Explain the difference between propositional logic and predicate logic.

OR

Explain the nature and structure of an Axiomatic system.

2. Answer :

a) Explain with illustration the method of proving of invalidity of invalid arguments involving quantifiers. **10**

b) Prove the validity of the following (**any two**) : **10**

i) $(x)(Ax \supset Bx)$

$(x)(Bx \supset \sim Ex) / \therefore (x)(Ex \supset \sim Ax)$

ii) $(x)(Ax \supset Bx) / \therefore (x)(Bx \supset Cx) \supset (Ax \supset Cx)$

iii) $(x)(Ax \supset Bx)$

$(\exists x)(Dx \sim Bx) / \therefore (\exists x)(Dx \sim Ax)$

iv) $(x)(Bx \vee Wx) \supset [(Ax \vee Fx) \supset Sx] / \therefore (x) Bx \supset (Ax \supset Sx)$

OR

2. Prove any four of the following Theorems of the PM System using the Axioms listed below :

Axioms :

1) $(p \vee p) \supset p$

2) $q \supset (p \vee q)$

3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

4) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$

5) $(q \supset r) \supset (p \vee q) \supset (p \vee r)$

Theorems :

1) $p \supset p$

2) $\sim \sim p \supset p$

3) $(p \supset \sim p) \supset \sim p$

4) $q \supset (p \vee q)$

5) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

P.T.O.

3. Answer **any two** :

20

1) Compare traditional square of opposition and modern square of opposition.

2) Write a note on Definite Description.

3) Demonstrate the Invalidity of the following (any two) :

i) $(x)[Ax \supset Bx]$

$(x)[Cx \supset Bx] / \therefore (x)[Ax \supset Cx]$

ii) $(x)[Ax \cdot Bx]$

$(x)[Cx \cdot Bx] / \therefore (x)[Cx \supset \sim Ax]$

iii) $(x)[Bx \cdot \sim Cx]$

$(x)[Dx \supset \sim Cx] / \therefore (x)[Dx \supset Bx]$

iv) $(x)[Vx \cdot \sim Wx]$

$(x)[Wx \cdot \sim Xx] / \therefore (x)[Xx \cdot \sim Vx]$

4) Prove the validity (**any two**) :

i) $(x)(Fx \supset Gx)$

$(\exists y)Fy / \therefore (\exists z)Gz$

ii) $(x)(Nx \supset Ox)$

$\therefore (x)\{Px \supset [(y)Py \supset Ny] \supset Ox\}$

iii) Lhd

$(x)(Lxd \supset Lxt)$

$(x)(Lhx \supset Gx) / \therefore Gt$

iv) $(x)(Cax \supset Dxb)$

$(\exists x)Dxb \supset (\exists y)Dby / \therefore (\exists x)Cax \supset (\exists y)Dby.$

4. Write notes on (**any four**) :

20

1) Quantification Negation

2) Identity Relation

3) Consistency of an axiomatic system

4) Formation Rules of Rosers system

5) Enthymemy

6) Rule of E.I.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

विधान तर्कशास्त्र आणि विधेय तर्कशास्त्रातील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

बीजानुमान प्रणालीचे स्वरूप व संरचना स्पष्ट करा.

२. उत्तर द्या : १०

अ) संख्यापक / सांख्यिकारक युक्त अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) पुढील युक्तियादांची युक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) : १०

i) $(x)(Ax \supset Bx)$

$(x)(Bx \supset \sim Ex) / \therefore (x)(Ex \supset \sim Ax)$

ii) $(x)(Ax \supset Bx) / \therefore (x)(Bx \supset Cx) \supset (Ax \supset Cx)$

iii) $(x)(Ax \supset Bx)$

$(\exists x)(Dx \sim Bx) / \therefore (\exists x)(Dx \sim Ax)$

iv) $(x)(Bx \vee Wx) \supset [(Ax \vee Fx) \supset Sx] / \therefore (x) Bx \supset (Ax \supset Sx)$

किंवा

२. पी.एम. प्रणालीतील पुढील प्रमेये दिलेल्या मूलाधारांच्या सहाय्याने सिद्ध करा (कोणतीही चार) : २०

Axioms :

1) $(p \vee p) \supset p$

2) $q \supset (p \vee q)$

3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

4) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$

5) $(q \supset r) \supset (p \vee q) \supset (p \vee r)$

Theorems :

1) $p \supset p$

2) $\sim \sim p \supset p$

3) $(p \supset \sim p) \supset \sim p$

4) $q \supset (p \vee q)$

5) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

३. कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या :

२०

१) पारंपारिक विधान विरोध चौरस आणि आधुनिक विधान विरोध चौरस यांची तुलना करा.

२) टीप लिहा - निश्चित वर्णन.

३) पुढील युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

i) $(x)[Ax \supset Bx]$

$(x)[Cx \supset Bx] / \therefore (x)[Ax \supset Cx]$

ii) $(x)[Ax \cdot Bx]$

$(x)[Cx \cdot Bx] / \therefore (x)[Cx \supset \sim Ax]$

iii) $(x)[Bx \cdot \sim Cx]$

$(x)[Dx \supset \sim Cx] / \therefore (x)[Dx \supset Bx]$

iv) $(x)[Vx \cdot \sim Wx]$

$(x)[Wx \cdot \sim Xx] / \therefore (x)[Xx \cdot \sim Vx]$

४) पुढील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

i) $(x)(Fx \supset Gx)$

$(\exists y)Fy / \therefore (\exists z)Gz$

ii) $(x)(Nx \supset Ox)$

$\therefore (x)\{Px \supset [(y)Py \supset Ny] \supset Ox\}$

iii) Lhd

$(x)(Lxd \supset Lxt)$

$(x)(Lhx \supset Gx) / \therefore Gt$

iv) $(x)(Cax \supset Dxb)$

$(\exists x)Dxb \supset (\exists y)Dby / \therefore (\exists x)Cax \supset (\exists y)Dby .$

४. प्रत्येकी ५० शब्दांत टीपा द्या (कोणत्याही चार) :

२०

१) संख्यापकीय निषेध

२) तादात्म्य संबंध

३) बीजानुमान प्रणालीची सुसंगतता

४) रोशरच्या प्रणालीचे घडणीचे नियम

५) लुप्तापयविका

६) अस्तित्वाची उदाहरणीकरणाचा (E.I.) नियम.

[4006] – 208

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-208 : Nyaya Epistemology and Logic (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) All questions are compulsory.
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in detail **any one** of the following (500 words) : **20**
 - a) Elaborate the nature of Prama and Aprama in detail.
 - b) Explain the nature of Paksa, Sadhya and Hetu and bring out their importance in Anumana.
2. Answer in detail **any one** of the following (500 words) : **20**
 - a) Explain the nature and kinds of Hetvabhasa.
 - b) Discuss the nature of Saktivada.
3. Write essays of **any two** of the following (250 words) : **20**
 - a) Gunas of Ataman.
 - b) Paksadharmata.
 - c) Svarthanumana.
 - d) Upamana.
4. Write notes on **any two** of the following (100 words) : **20**
 - a) Buddhi.
 - b) Karana.
 - c) Anuyogi.
 - d) Sabda.
 - e) Kevalanvayi Vyapti.
 - f) Drstanta.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) प्रमा आणि अप्रमाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
- किंवा
- २) पक्ष, साध्य आणि हेतु यांचे स्वरूप सांगून त्यांचे अनुमानातील महत्त्व स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) हेत्वाभासाचे स्वरूप व प्रकार सांगा.
- किंवा
- २) शक्तिवादाच्या स्वरूपाविषयी चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर निबंध लिहा (२५० शब्द) : २०
- १) आत्मन्ची गुणवैशिष्ट्ये.
२) पक्षधर्मता.
३) स्वार्थानुमान.
४) उपमान.
४. कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा (१०० शब्द) : २०
- १) बुद्धि.
२) करण.
३) अनुयोगि.
४) शब्द.
५) केवलान्वयी व्याप्ति.
६) दृष्टांत.

[4006] – 209

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 209 : Mahayana Buddhism
2008 Pattern (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N. B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words. **20**

Explain the similarities and differences between Hinayana school and Mahayana school of Buddhism.

OR

Elaborate fully the role and kinds of Vijnana according to Yogachar.

2. Answer in **500** words. **20**

Discuss the nature and importance of Madhyamika's doctrine of pratityasamutpada.

OR

Explain the status of women in religious and spiritual practices according to Mahayana Buddhism.

3. Answer **any two** in **200** words each. **20**

1) Explain fully the nature and significance of Paramitas.

2) Discuss the Yogacara's doctrine of Vijnaptimatratata.

3) Elaborate the main tenets of Vajrayana.

4) Explain fully svabhavavada of Madhyamika.

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words each.

20

- 1) Bodhisattva
- 2) Ten Bhumis
- 3) Santana and Santanantara
- 4) Sunyata
- 5) Samvrttika satya and Paramarthika satya
- 6) Mahayana's criticism of varna-caste system.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

बौद्धांच्या हीनायान आणि महायान संप्रदायांमधील साम्य व भेद स्पष्ट करा.

किंवा

बौद्धांच्या योगाचार संप्रदायानुसार विज्ञानाची भूमिका व प्रकार स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

माध्यमिकांच्या प्रतित्यसमुत्पाद या सिद्धांताचे स्वरूप आणि महत्त्व यांची चर्चा करा.

२०

किंवा

महायान बौद्धानुसार धार्मिक आणि आध्यात्मिक चालीरीती /पद्धतींमध्ये स्त्रीच्या दर्जा काय आहे याची चर्चा करा.

३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या. २०
- १) पारमितांचे स्वरूप आणि महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
 - २) योगाचाऱ्यांच्या विज्ञासिमात्रता या सिद्धांताची चर्चा करा.
 - ३) वज्रयानांची मुख्य तत्त्वे विशद करा.
 - ४) माध्यमिकांचा स्वभाववाद सविस्तर स्पष्ट करा.
४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या. २०
- १) बोधीसत्त्व
 - २) दशभूमि
 - ३) सन्तान आणि सन्तानान्तर
 - ४) शून्यता
 - ५) सांवृत्तिक सत्य आणि पारमार्थिक सत्य
 - ६) वर्ण – जातिव्यवस्थेवरील महायानांची टीका.

[4006] – 210

M.A. (Semester – II) Examination, 2011
PHILOSOPHY (Optional)
PH-206 : Philosophy of Religion
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**
Explain the nature of philosophy of religion and its relation to religion.
OR
Elaborate inter-relationship between religion and morality.
2. Answer in **500** words : **20**
State and examine the ontological argument to prove the existence of God.
OR
Explain the doctrine of Karma. Does it imply fatalism ? Discuss.
3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**
1) Explain the nature of observer in science and religion.
2) Discuss the problem of evil.
3) Explain the social dimension of religious life.
4) Explain fully Marxian critique of religion.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
1) Religion as a social projection
2) Religious experience
3) Inter-religious dialogue
4) Divine Grace
5) Teleological argument for existence of God
6) Religious faith and reason.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करून धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचा धर्माशी संबंध स्पष्ट करा.
किंवा
धर्म आणि नीती यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
ईश्वराच्या अस्तित्वाच्या सिद्धीचा सत्ताशास्त्रीय युक्तिवाद सांगून त्याचे परीक्षण करा.
किंवा
कर्मसिद्धान्त स्पष्ट करा. कर्मसिद्धांतातून नियतवाद निष्पन्न होतो का याची चर्चा करा.
३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या : २०
१) विज्ञान आणि धर्म यातील निरीक्षकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
२) दुरिताच्या समस्येची चर्चा करा.
३) धर्माचा सामाजिक आयाम स्पष्ट करा.
४) मार्क्स यांनी धर्माची केलेली चिकित्सा सविस्तर स्पष्ट करा.
४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या : २०
१) धर्म: एक सामाजिक प्रक्षेपण
२) धार्मिक अनुभव
३) आंतरधर्मिय संवाद
४) दैवी कृपा
५) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठी प्रयोजनवादी युक्तिवाद
६) धार्मिक श्रद्धा आणि विवेक/तर्क.

[4006] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-301 : Ethics and Metaethics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *All questions carry equal marks.*

1. Answer in **500** words : **20**
a) Discuss elaborately Anscombe's views on modern moral philosophy.
OR
b) Proof of the Principle of Utility according to Mill.
2. Answer in **500** words : **20**
a) State and discuss Tom Regan's views on equality of animals.
OR
b) Discuss Searle's naturalism.
3. Write notes on **any two** in **250** words **each** : **20**
1) Aristotle's views on Virtue
2) Universal Law formulation of the Categorical Imperative
3) Carol Gilligan's ethics of care
4) 'Is-ought' controversy.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
1) Macintyre's communitarian approach to ethics
2) Ross on *prima facie* obligation
3) Holmes Rolston's views on value in nature
4) Stevenson's emotivism
5) Hare's prescriptivism
6) Okin's views on equality in marriage.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न सोडवा.
 २) डाव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. पुढीलपैकी एकाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) आधुनिक नीति तत्त्वज्ञानावरील आन्सकॉम्बाच्या मतांची सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
- ब) मिलने सांगितलेले उपयुक्तता तत्त्वाचे पुरावे.
२. पुढीलपैकी एकाचे ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- अ) 'प्राण्यांची समानता' या विषयक टॉम रिगनची मते सांगा आणि चर्चा करा.
किंवा
- ब) सर्लचा स्वभाववादा चर्चा करा.
३. पुढीलपैकी दोनवर टीपा लिहा (२५० शब्द) : २०
- अ) अॅरिस्टाटलची सद्गुणविषयक मत.
 ब) निरूपाधिक आदेशाचा सार्वत्रिक नियमाचा आकृतीबंध
 क) कॅरोल गिलीगनचे काळजीचे नीतिशास्त्र
 ड) 'अस्ति-तव्य' वाद
४. पुढीलपैकी चारावर टीपा लिहा (१०० शब्द): २०
- अ) मॅकिन्टायरचा नीतिशास्त्राकडे बघण्याचा समूहवादी दृष्टिकोन
 ब) रॉस यांचे दर्शनी कर्तव्यबंधनविषयक मत
 क) होमस रोल्स्टन यांचे निसर्गातील मूल्य विषयक विचार
 ड) स्टिवेनसनसच भाववाद
 इ) हॅरचा सिफारसवाद
 फ) विवाहातील समानता विषयक ऑकिनसचे मत.

[4006] – 302

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-302 : Indian Philosophies of Life
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *All questions carry equal marks.*

1. Answer in **500** words : **20**
- a) Discuss elaborately Patanjali's *Astanga Yoga*.
- OR
- b) State and examine Prof. Rajendra Prasad's approach to the theory of *Purusartha*.
2. Answer in **500** words : **20**
- a) Discuss Buddhist's analysis of Suffering.
- OR
- b) State and examine Jaina view on *Sadharana Dharma*.
3. Write notes on **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) *Kama-Artha* centric concept of *Purusartha*
- 2) Concept of *Rna*
- 3) Concept of *Bandha and Moksa*.
- 4) *Karma Yoga w.r.t. Bhagvatgita*.
4. Write notes on **any four** in **100** words each : **20**
- 1) Concept of *Sreyas*
- 2) Concept of *Yajna*
- 3) Concept of *Sthitprajna*
- 4) *Brahmavihara*
- 5) *Stridharma*
- 6) *Samkhya* concept of *Moksa*.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) पंतजलिंच्या अष्टांग योगाची सविस्तर चचा करा.

किंवा

ब) प्रा. राजेंद्र प्रसाद यांची पुरुषार्थ उपपत्तीविषयक भूमिका मांडून तिचे परीक्षण करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) बौद्धांनी सांगितलेल्या दुःखाच्या विश्लेषणाची चर्चा करा.

किंवा

ब) साधारण धर्म विषयक जैन विचार मांडून त्यांचे परीक्षण करा.

३. कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी २५० शब्दांत टीपा लिहा : २०

- १) पुरुषार्थाची काम-अर्थ-केंद्री संकल्पना
- २) ऋण संकल्पना
- ३) बंध आणि मोक्ष संकल्पना
- ४) भगवद्गीतेच्या संदर्भात कर्मयोग.

४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. २०

- १) श्रेयस् संकल्पना
- २) यज्ञ संकल्पना
- ३) स्थितप्रज्ञ संकल्पना
- ४) ब्रह्मविहार
- ५) स्त्रीधर्म
- ६) सांख्यांची मोक्ष संकल्पना.

[4006] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 304 : Dr. Ambedkar (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- Instructions :* 1) Attempt *all* questions.
2) Figures to **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in detail **any one** of the following (**500** words) : **20**
- a) Elaborate the main stages in Ambedkar's development of thought.
OR
- b) Explain the nature of ideal religion according to Ambedkar.
2. Answer in detail **any one** of the following (**500** words) : **20**
- a) Explain Ambedkar's interpretation of four noble truths and bring out its importance in his social philosophy.
OR
- b) Elaborate Ambedkar's social philosophy and explain its reflection in the Indian Constitution.
3. Write notes on **any two** of the following (**250** words) : **20**
- a) Ambedkar on the Indian social order and fraternity.
b) Ambedkar on Sila.
c) Ambedkar on the Buddha's views on Ahimsa.
d) Difference between Dhamma and Sad-dhamma.
4. Write notes on **any four** of the following (**100** words) : **20**
- a) Ambedkar on Equality
b) Ambedkar on Adhamma
c) Difference between God and Brahaman
d) Ambedkar on the Buddha's concept of Nirvana
e) Ambedkar on difference between Marxism and Buddhism
f) Impact of John Dewey on Ambedkar.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवा.
 २) डाव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.

१. पुढीलपैकी एकाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) आंबेडकरांच्या वैचारिक जडणघडणीतील महत्त्वाचे टप्पे विशद करा.
किंवा
- ब) आंबेडकरांच्या मते आदर्श धर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा.
२. पुढीलपैकी एकाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) चार आर्यसत्यांचा आंबेडकरांनी लावलेला अन्वयार्थ स्पष्ट करा आणि त्यांच्या सामाजिक तत्त्वज्ञानातील त्याचे महत्त्व सांगा.
किंवा
- ब) आंबेडकरांच्या सामाजिक तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप विशद करा आणि भारतीय संविधानात ते कसे प्रतिबिंबित झाले ते स्पष्ट करा.
३. पुढीलपैकी दोनवर टीपा लिहा (२५० शब्द) : २०
- अ) भारतीय समाजरचना आणि बंधुभाव यांच्यावरील आंबेडकरांचे विचार
 ब) आंबेडकरांचे शील विषयक विचार
 क) आंबेडकरांचे बुद्धांच्या अहिंसा विषयक विचारांवर विचार
 ड) धम्म व सद्धम्म यांच्यातील भेद.
४. पुढीलपैकी चारवर टीपा लिहा (१०० शब्द) : २०
- अ) आंबेडकरांचे समता विषयक विचार
 ब) आंबेडकरांचे अधम्म विषयक विचार
 क) ईश्वर आणि ब्रह्म यांच्यातील भेद
 ड) निर्वाण संकल्पनेवरील आंबेडकरांचे विचार
 इ) मार्क्सवाद आणि बौद्ध धर्म यांच्यातील भेद
 फ) आंबेडकरांवरील जॉन डुयीचा प्रभाव.

[4006] – 305

M.A. (Semester – III) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-305 : Yoga (Optional)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

- Instructions :* 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words : **20**
- A) Explain the nature of knowledge according to Patanjali.
- OR
- B) Explain the nature of Isvara and his role in the yogic process according to Patanjali.
2. Answer in **500** words. **20**
- A) Explain the Yoga of Patanjali in the four fold framework of Heya, Heyahetu, Hana and Hanopaya.
- OR
- B) In which respects can yoga be likened to modern psychology ? Is it correct to say that yoga is the Indian equivalent of Modern Psychology ?
3. Write notes of **250** words **each** on **any two** : **20**
- 1) Significance of Abhyasa in yoga.
 - 2) Types of Samadhi
 - 3) Nature of Dhyana
 - 4) Yoga as therapy.

P.T.O.

4. Write notes of **100** words each on **any four** :

20

- 1) Cittavrttis
- 2) Klesas
- 3) Kaivalya
- 4) Pranayama
- 5) Hathayoga
- 6) Dharana.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.

२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

अ) पतंजलिंच्या मतानुसार ज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पतंजलिंच्या मतानुसार ईश्वराचे स्वरूप आणि त्याचे योगिक प्रक्रियेतील कार्य स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

अ) हेय, हेयहेतु, हान व हानोपाय यांच्या चौकटीत पातंजल योगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) योगदर्शन हे कोणत्या बाबतीत आधुनिक मानसशास्त्रासारखे आहे ? योग हे आधुनिक मानसशास्त्राचे भारतीय रूप होय असे म्हणणे बरोबर आहे काय ?

३. कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी २५० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) योगामध्ये अभ्यासाचे महत्त्व
 - २) समाधीचे प्रकार
 - ३) ध्यानाचे स्वरूप
 - ४) योग-एक उपचारपद्धती.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- १) चित्तवृत्ती
 - २) क्लेश
 - ३) कैवल्य
 - ४) प्राणायाम
 - ५) हठयोग
 - ६) धारणा.

[4006] – 401

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 401 : Philosophy of Language (Indian and Western)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N. B :* 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *All questions carry equal marks.*

1. Answer in **500** words. **20**
a) Bring out the controversy between Anvitabhidhanavada and Abhihitavayavada.
OR
b) Elucidate the Purva Mimansa approach to language.
2. Answer in **500** words. **20**
a) Explain Searle's speech acts theory.
OR
b) Discuss the relationship between explanation and understanding according to Ricoeur.
3. Write notes on **any two** in **250** words each. **20**
a) Buddhist concept of Apoha.
b) Vyakarana school's theory of levels of language.
c) Nature of linguistic philosophy.
d) Paul Ricoeur's views on interpretation.

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words each.

20

- a) Sphota
- b) Shakti and Shaktigraha
- c) Sabda as Paudagalika
- d) Barthes Structuralism
- e) Performative utterance
- f) Nature of Text according to Ricoeur or Carnap on extentionality.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

अ) अन्विताभिधानवाद आणि अभिहितान्वयवाद यांच्यातील वाद सांगा.

किंवा

ब) पूर्वमीमांसेच्या मतानुसार भाषेचे स्वरूप सांगा.

२. प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

अ) सर्लची उक्ती-कृती उपपत्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) रिक्करच्यामते स्पष्टीकरण आणि आकलन यांच्यातील संबंध काय आहे याविषयी चर्चा करा.

३. खालीलपैकी दोहोंवर २५० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- अ) बौद्धांची अपोहाची संकल्पना
ब) भाषेच्या पातळ्यां विषयी वैयाकरण्यांची उपपत्ती
क) भाषिक तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप
ड) रिकरचे अन्वयार्थ विषयक विचार.
४. खालीलपैकी चारांवर १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- अ) स्फोट
ब) शक्ती आणि शक्तिग्रह
क) शब्दाचे पुद्गलात्मक स्वरूप
ड) बार्थचा संरचनावाद
इ) अभिव्यक्तीवादी उच्चारणे
फ) रिकरच्यामते संहितेचे स्वरूप किंवा कारूनपचे विस्तृतते विषयी मत.

[4006] – 402

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-402 : Social and Political Philosophy
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - i) Critically examine Locke's theory of social contract.

OR

 - ii) Discuss in detail Popper's views regarding society.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - i) Explain Rawl's theory of justice elaborately.

OR

 - ii) Write an essay on Marx's materialist interpretation of history.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) State and discuss feminist critique of liberal contract.
 - 2) State and explain Nozick's critique of distributive justice.
 - 3) Critically discuss Plato's views on family.
 - 4) Bring out the major features Comte's positivism.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - a) Hegel's views on the nature of state.
 - b) Gidden's critique of positivism.
 - c) Engel's view of society.
 - d) Dworkin's critique of the principle of equality.
 - e) Basic tenets of Marcuse's neo-Marxism.
 - f) Co-existence of multiple cultures.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
लॉक यांच्या सामाजिक करार उपपत्तीचे चिकित्सक परीक्षण करा.
किंवा
पॉपर यांच्या समाजविषयक मतांची सखोल चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
रॉल्स यांची न्यायाची उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
मार्क्सकृत इतिहासाच्या भौतिकवादी अन्वयार्थावर एक निबंध लिहा.
३. प्रत्येकी २५० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या : २०
१) उदारमतवादी कराराची स्त्रीवाद्यांनी केलेली समीक्षा सांगून तिच्यावर चर्चा करा.
२) नोझिक यांनी वितरणात्मक न्यायावर केलेली समीक्षा सांगून स्पष्ट करा.
३) प्लेटोच्या कुटुंब विषयक मतांची चिकित्सक चर्चा करा.
४) कॉमन्स यांच्या प्रत्यक्षार्थवादाची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या : २०
अ) राज्याच्या स्वरूपाविषयी हेगेल यांची मते
ब) गीडेन यांची प्रत्यक्षार्थवादावरील टीका
क) एंजल्स यांचे समाजविषयक मत
ड) डॉर्किन यांची समानता तत्त्वावरील टीका समीक्षा
इ) मार्क्युझ यांच्या नवमार्क्सवेदेची मूलभूत तत्त्वे
फ) बहुविध संस्कृतींचे सहअस्तित्व.

[4006] – 404

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 404 : Modern Indian Thinkers (Optional)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer in **500** words : **20**
- A) Explain elaborately Reformation, Renaissance and Enlightenment as historical categories and models of social transformation.
- OR
- B) Critically discuss Vivekananda's concept of Practical Vedanta.
2. Answer in **500** words. **20**
- A) Write an essay on Ranade's interpretation of Bhagawata Dharma.
- OR
- B) Discuss critically Gandhiji's concept of Sarvodaya as a model of social development.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Discuss the distinguishing features of Indian Renaissance.
- 2) State and explain the major features of Aurobindo's Integral Yoga.
- 3) Bring out the contribution of Jyotiba Phule for the cause of Women.
- 4) Discuss in detail Ambedkar's views on social democracy.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**
- 1) Roy's Critique of Marxism
- 2) Annihilation of caste
- 3) Agarkar's critique of religion
- 4) Sarvajanic Satyadharma
- 5) Dayananda's views on Varna and caste
- 6) Modernization.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

अ) रेफॉर्मेशन, रेनेसाँ आणि एन्लायटन्मेंट यांचे ऐतिहासिक संकल्पना आणि सामाजिक परिवर्तनाची प्रारूपे; म्हणून सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

किंवा

ब) विवेकानंदांच्या 'व्यावहारिक वेदान्त' या संकल्पनेची चिकित्सक चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

अ) रानडयांच्या भागवत धर्माच्या अन्वयार्थावर एक निबंध लिहा.

किंवा

ब) सामाजिक विकासाचे एक प्रारूप या दृष्टीने गांधीजींच्या सर्वोदय संकल्पनेची चिकित्सक चर्चा करा.

३. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत द्या : २०

- १) भारतीय रेनेसाँच्या व्यवच्छेदक लक्षणांची चर्चा करा.
- २) अरविंदांच्या एकात्मिक योगाची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगून स्पष्ट करा.
- ३) स्त्री-प्रश्नांच्या संदर्भात जोतिबा फुले यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ४) सामाजिक लोकशाही विषयक आंबेडकरांच्या मतांची सविस्तर चर्चा करा.

४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. २०

- १) रॉय यांची मार्क्सवादाची समीक्षा
- २) जातिनिर्मूलन
- ३) आगरकरकृत धर्माची समीक्षा
- ४) सार्वजनिक सत्यधर्म
- ५) वर्ण आणि जातीविषयक दयानंदांचे विचार
- ६) आधुनिकीकरण.

[4006] – 405

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH-405 : Kant (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :* 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

- a) Explain Kant's formation of the problem of knowledge in critique of pure reason.

OR

- b) Explain the place and importance of space and time in Kant's theory of knowledge.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**

- a) Explain the concepts of Phenomena and Noumena, their need according to Kant and the problems arising out of them.

OR

- b) Explain the three postulates of morality.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

- a) What is the role of Transcendental Deduction in Kant ?
b) How, according to Kant, are synthetic a priori propositions possible ?
c) What is synthetic unity of apperception ?
d) What is the role of imagination, according to Kant, in knowledge ?

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- Categories of understanding.
- Schematism.
- Kant on sublime
- Kant's notion of Religion.
- Kant's classification of judgements.
- Rational knowledge of morality.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) 'क्रिटीक ऑफ प्यूर रीझन' मध्ये कांट यांनी ज्ञानाच्या समस्येची मांडणी कशी केली आहे ते स्पष्ट करा.
 किंवा

ब) कांट यांच्या ज्ञानविषयक उपपत्तीतील अवकाश व काल यांचे स्थान व महत्त्व स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) 'गोचरवस्तू' व 'स्वरूपवस्तू' ह्या संकल्पना कांट यांच्यामते त्यांची आवश्यकता व त्या स्वीकारण्याने निर्माण होणाऱ्या समस्या स्पष्ट करा.

किंवा

ब) नीतीची तीन गृहीतके स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा :

२०

- कांट यांच्या तत्त्वज्ञानात अनुभवातीत निगमनाची भूमिका कोणती आहे ?
- कांट यांच्यामते अनुभवनिरपेक्ष संश्लेषक विधाने कशी शक्य आहेत ?
- सुसंवेदनाचे संश्लेषक ऐक्य म्हणजे काय ?
- कांट यांच्यामते ज्ञानामध्ये कल्पनाशक्तीची भूमिका काय आहे ?

[4006] – 406

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 406 : Jainism (Optional)
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words : **20**

Explain the view that Anekantvada is the foundation of Jainism.

OR

Explain the nature and classification of Ajivas according to Jainism.

2. Answer in **500** words : **20**

What is Tattva ? Elaborate fully the classification of tattvas according to Jainism.

OR

What is Vrata ? Explain fully Anuvratas and Mahavratas.

3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**

1) Explain fully the nature of reality according to Jainism.

2) Explain nature and kinds of Jiva according to Jainism.

3) Explain in details the nature Bondage and Moksa according to Jainism.

4) What is Sallekhana ? Do you think it is a suicide ? Justify your views.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Syadvad

2) Kala and Akasa

3) Asankhyata and Ananta

4) Moksa of Women

5) Samvara and Nirjara

6) Gunavratas.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

जैन तत्त्वज्ञान

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या :

अनेकान्तवाद हा जैन तत्त्वज्ञानचा पाया आहे हे मत स्पष्ट करा.

२०

किंवा

जैन तत्त्वज्ञानानुसार अजीवांचे स्वरूप आणि वर्गीकरण स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या :

२०

तत्त्व म्हणजे काय ? जैन तत्त्वज्ञानानुसार तत्त्वांचे वर्गीकरण विशद करा.

किंवा

व्रत म्हणजे काय ? अणुव्रते आणि महाव्रते सविस्तर स्पष्ट करा.

३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या :

२०

१) जैन तत्त्वज्ञानानुसार सत् (reality) चे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

२) जैन तत्त्वज्ञानानुसार जीवांचे स्वरूप आणि वर्गीकरण स्पष्ट करा.

३) जैनांच्या दृष्टिकोनातून बंध आणि मोक्ष यांचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

४) सल्लेखना म्हणजे काय ? तुमच्या मते सल्लेखना आत्महत्या आहे काय ? तुमच्या मताचे समर्थन करा.

४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या :

२०

१) स्याद्वाद

२) काल आणि आकाश

३) असंख्यात आणि अनन्त

४) स्त्रियांचा मोक्ष

५) संवर आणि निर्जरा

६) गुणव्रते.

[4006] – 407

M.A. (Semester – IV) Examination, 2011
PHILOSOPHY
PH – 407 : Later Wittgenstein (Optional)
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Explain fully Wittgenstein's conception of use theory of meaning.
OR
- b) Discuss critically Wittgenstein's views about private language.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Explain fully the conception of philosophy as therapy.
OR
- b) Explain in details Wittgenstein's views about religion.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- i) Explain in details Wittgenstein's conception of language games.
ii) Is private sensation possible ? Discuss critically.
iii) Discuss critically Wittgenstein's response to scepticism.
iv) Explain in details Wittgenstein's views about aesthetics.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
- i) Family Resemblance
ii) Critique of essentialism
iii) St. Augustine's theory of meaning
iv) Nature and origin of philosophical problems
v) Wittgenstein's views about ethics
vi) Wittgenstein's views about culture.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 ii) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 iii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iv) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) विट्गोन्स्टाइनची अर्थाच्या उपयोग उपपत्ती सखोल स्पष्ट करा.
 किंवा
- ब) विट्गोन्स्टाइनची खाजगी भाषा बाबतची मताची चिकित्सक चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) तत्त्वज्ञान जणू एक उपचार पद्धती ही संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
 किंवा
- ब) विट्गोन्स्टाइनचे धर्माबाबतची मते सखोल स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोहोंचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- i) भाषा खेळ ही संकल्पना सखोल स्पष्ट करा.
 ii) खाजगी संवेदना शक्य आहे का ? चिकित्सक चर्चा करा.
 iii) विट्गोन्स्टाइनने संशयवादाला दिलेल्या प्रतिक्रियाचे चिकित्सक चर्चा करा.
 iv) विट्गोन्स्टाइनचे सौंदर्यशास्त्र बाबतचे मते सखोल स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी १०० शब्द) : २०
- i) कुल-साम्य
 ii) सारतत्ववादवर टीका
 iii) सेंट ऑगस्टाईन यांची अर्थविषयक उपपत्ती
 iv) तात्विक समस्याची निर्मिती व स्वरूप
 v) विट्गोन्स्टाइनची नीती बाबतची मते
 vi) विट्गोन्स्टाइनची धर्माबाबतची मते.